

Збірник матеріалів
V Міжнародної науково-практичної конференції
**«КУЛЬТУРА, ОСВІТА, ТВОРЧИСТЬ:
СВІТОВІ ТЕХНОЛОГІЇ,
АВТОРСЬКІ ІДЕЇ,
ТРАДИЦІЇ І НОВАТОРСТВО»**

Одеса
2023

ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ, МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ОДЕСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
КЗПСО «Мистецька школа №1 імені Е.Г. Гілельса м. Одеси»

Збірник матеріалів
V Міжнародної науково-практичної конференції
**«КУЛЬТУРА, ОСВІТА, ТВОРЧІСТЬ:
СВІТОВІ ТЕХНОЛОГІЇ,
АВТОРСЬКІ ІДЕЇ,
ТРАДИЦІЇ І НОВАТОРСТВО»**

Видавець С.Л. Назарчук
Одеса 2023

вперше дійсно грали, співали і малювали джаз! Творча фантазія вже дала матеріал наступних вистав і сумісних проектів.

За статистикою фахівців Фортепіанний концерт Гершвіна Фамажор – найпопулярніший і найулюбленіший у виконавців усього світу. Написаний і виконаний автором у грудні 1925 року, це майже 100 років тому, він досі є привабливим і впливовим для слухачів, надає щирі почуття оптимізму, емоційного піднесення і радості. Можна бути впевненими, що історія цього музичного шедевра 20 століття має блискуче майбутнє, і ми будемо ще і ще раз насолоджуватись його блискучими фарбам і особливим талантом його автора.

Г.К. Шпак
(м. Одеса, Україна)

СПОСОБИ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ З АУТИЗМОМ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ МИСТЕЦТВА: ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ

Вступ. В останні роки помітно зростає зацікавленість фахівців до механізму впливу музики на дитину з обмеженими можливостями здоров'я. Сучасна спеціальна психологія і педагогіка у значній мірі орієнтовані на використання в корекційній роботі музикотерапії як важливого засобу виховання гармонійної особистості дитини з проблемами його культурного розвитку.

Існують теорії про те, чому люди з аутизмом особливо позитивно реагують на музику. Одна з них говорить про те, що музика доповнює їх пізнавальні тенденції, а саме: схильність до створення абстрактних моделей.

Музика сприяє розвитку координації рухів і абстрактного мислення, концентрації уваги, зміцненню короткостроковій і довгостроковій пам'яті. А ще важливіше те, що заняття на музичних інструментах надають аутистичній дитині більше впевненості у власних силах, сприяють самовираженню, дають додаткову можливість у встановленні соціальних зв'язків.

Заняття музикою з аутичними дітьми, сприяють розвитку творчої уяви, в тому числі і письменництва. Якщо дитина може приймати творчі рішення, діяти без вказівок дорослих і наочно бачити і чути результат, то це викликає величезну зацікавленість до даного виду діяльності.

Основна частина. Згадка про цілющий і корекційно-розвиваючий вплив музики бере початок зі стародавніх часів. Найвизначніші вчені Піфагор, Арістотель, Платон вказували на лікувальний і профілактичний вплив музики. Вони вважали, що музика встановлює пропорційний порядок і гармонію у Всесвіті, у тому й чис-

лі порушені в людському тілі. Було відмічено, що музика, перш за все її основні компоненти – мелодія і ритм, змінює настрій людини, перебудовує її внутрішній стан. У класичній Греції музика сприймалася як триєдність «мусичних мистецтв» – поезії, танцю і власне музики, що вважалася одним з наймогутніших засобів, що впливають на духовний світ людини. В античних джерелах знаходиться безліч свідчень, які говорять про дива, що сталися від впливу музики. Найвидатніший лікар стародавності Авіцена тисячі років тому лікував музикою психічні захворювання. А лікар Асклепід звуками музики втихомирював чвари і звуками труби відновлював слух.

Ідеї Платона, Піфагора про вплив мистецтва, зокрема музики, на людей надалі розвивалися у вченнях Арістотеля про катарсис, очищення душі людини в процесі сприйняття мистецтва. Музикотерапія широко використовувалася також в Стародавньому Китаї та Індії. Давньокитайські підходи в діагностиці та лікуванні музикою ґрунтувалися на впливі музики на активні біологічні точки меридіанів людського тіла. Лікування душевних і фізичних розладів проводилося за допомогою впливу певних тонів, звуків і певних музичних інструментів на хворі ділянки тіла. Особливе місце у впливі на людину в індійській музичній терапії займав спів. Вокальна музика була визнана найвищим мистецтвом, бо вона природна і створюється людським голосом, а не інструментом. У Стародавній Індії вважалося, що у голосі себе виражає душа, спочатку викликаючи активність у розумі, а розум за допомогою думки проектує тонкі вібрації в ментальному плані.

У Середньовіччі практика музикотерапії була пов'язана з теорією афектів, яка вивчала вплив різних ритмів, мелодій на емоційний стан людини. Встановлювалися різні стосунки між темпераментом пацієнта і його уподобаннями того чи іншого характеру музики. Однак рання теорія афектів недооцінювала глибоку раціональність музики, сувору організацію музичного матеріалу і логіку звуко-висловлювання. Геніальна думка німецького філософа

Г.В. Лейбніца про таємну математику душі, здійснювану в звуковому потоці, довгий час не отримувала всебічного осмислення. Тільки в гегелівській естетиці було звернуто увагу на значення логіки і натхненності музичного змісту. Г. Гегель висловив думку про те, що музика поєднує в собі деяку єдність протилежностей, оскільки в ній «панує глибока сердечність і проникливість і разом з тим найсуворіша розсудливість».

Наукове усвідомлення механізму впливу музики на організм людини почалося з кінця XIX – початку XX ст. Зацікавлення російських вчених проблемою впливу музики на організм людини виявилось у низці досліджень, проведених В.М. Бехтеревим, С.С. Корсаковим, І.М. Догелем, І.М. Сеченовим, І.Р. Торхановим, Г.П. Шипуліним та ін. Дослідження виявили добродійний вплив музики на різні системи організму людини: серцево-судинну, дихальну, рухову, нервову. Дуже важливими були висновки про те, що позитивні емоції, отримані від спілкування з мистецтвом, мають лікувальну дію на психосоматичні процеси в організмі людини, знімають психоемоційне напруження, мобілізують резервні сили, стимулюють творчість, а негативні надають протилежну дію. Саме ці висновки вчених лягли в основу наукового обґрунтування використання мистецтва (музики) в корекційній роботі з дорослими і дітьми.

Друга половина XX ст. пов'язана з виділенням музикотерапії як самостійного напрямку в практиці арт-терапії в країнах Європи і США. У Франції, Голландії музикотерапія широко використовується в психотерапевтичній практиці, а також в хірургії. При цьому важливо враховувати характер і особливості захворювання, фізіологічний стан організму людини. У Швеції застосування музикотерапії ґрунтується на концепції психорезонанса, в якому зазначається, що глибокі шари людської свідомості резонують зі звучними гармонійними формами і виявляються доступними для розуміння. У США в музичній терапії лікувальний ефект пояснюється в руслі традиційного психоаналізу і досягається шляхом підведення паціє-

ента через музичний вплив до усвідомлення травмуючої ситуації, домагаючись катарсичної розрядки. В Англії, Німеччині музикотерапія широко застосовується у всіх областях медицини, дитячій та загальній психіатрії, педіатрії, невропатології.

Особливе місце серед музико-терапевтичних течій в Європі, що використовуються в лікувальній і корекційній практиці, займає напрямок, що вивчає вплив музики на дітей з різними проблемами в розвитку. Ефективність застосування музики з лікувально-адаптаційною метою у дітей з різною патологією розкривається в роботах німецьких дослідників: у дітей, які страждають невротизмом (К. Швабе), раннім дитячим аутизмом (Р. О. Бензон), органічним ураженням головного мозку (Е. Коффер-Ульбріх). На території пострадянського простору у другій половині ХХ ст. музикотерапія використовується в лікувальній і корекційній практиці як в різних напрямках в медицині, так і в психології, зокрема спеціальній психології. Ефективність застосування терапії музикою з профілактично-адаптаційною і лікувальною метою підтверджують наукові дослідження А.С. Брусилівського, В.І. Петрушина, І.М. Гриньової, С.В. Шушарджана, А.Л. Готсдінера, Н.Д. Маслової, С.С. Мамулова, Е.Ю. Рау, Ю.Б. Некрасова та ін. Однак було б помилково обмежуватися розкриттям тільки одного психотерапевтичного або психосоматичного впливу музики на людину, оскільки музика володіє більш широким спектром розвиваючого, виховного і корекційного впливу [47; 96-99].

В останні роки помітно зріс інтерес фахівців до механізму впливу музики на дитину з обмеженими можливостями здоров'я. Сучасна спеціальна психологія і педагогіка в значній мірі орієнтовані на використання в корекційній роботі музикотерапії як важливого засобу виховання гармонійної особистості дитини з проблемами, її культурного розвитку.

Як стверджує Ф. Шеппард у своїй книзі «Розвиваюча музика» корекції РДА (раннього дитячого аутизму) заняття музикою сприятимуть: підвищенню рівня психологічної і розумової координа-

ції, оскільки музика – ефективний засіб у навчанні та у загальному розвитку дитини [53; 326].

Музична терапія – це психотерапевтичний напрям, що ґрунтується на лікувальному впливі музики на психологічний стан людини. Радянський психолог С.Л. Рубінштейн пояснив феномен виникнення зацікавлення психотерапевтів до музики як об'єкту терапії тим, що весь наш світ, як стверджують теорії і експерименти сучасних фізиків, має хвильову природу, усе підпорядковано певним внутрішнім ритмам і тільки психіка людини не може бути виражена хвильовою характеристикою. І в цьому сенсі музика дає можливість надати ритм і гармонію психологічному стану людини [51; 524-600].

У зарубіжній літературі досить багато написано про застосування музичної терапії і при лікуванні різних психічних розладів, починаючи від побутових невротів і закінчуючи важкими формами дезадаптації у захворюваннях “великої” психіатрії – скрізь, де лікарі зіштовхуються з розладами настрою пацієнтів і де необхідно підтримувати їх внутрішні сили в боротьбі з певним захворюванням.

Ефект від застосування музичної терапії насамперед вбачають у наступному: емоційна розрядка, полегшення ситуації взаємодії, регуляція емоційного стану, підвищення доступності для свідомих переживань психо- і соціодинамічних процесів, придбання нових засобів емоційної експресії, створення підґрунтя комунікативних навичок, розвиток творчої уяви і фантазії, сприяння самовираженню і саморозвитку, полегшення можливостей засвоєння новим відносин із зовнішнім світом. Як доведено, стимуляція мозку класичною музикою активізує зв'язки між нервовими клітинами і запобігає подальшу їх деградацію.

Застосування музичної терапії для дітей з аутичним типом розвитку обумовлене декількома факторами. Як відомо, діти з синдромом раннього дитячого аутизму (РДА) мають особливий потяг до музики і емоційно вразливі в її сприйнятті. У наукових дослідженнях йдеться про те, що емоційна чутливість до музики

й особлива необхідність у ній пов'язані перш за все з рівнем нейротизму. На думку П. Фреза і Ж. Піаже, тривожні індивіди, незалежно від походження їх тривоги, мають високу енергетичну мобілізацію, яка породжує численні емоційні реакції і важко піддається контролю, тоді як у «неемоційних» індивідів спостерігаються передусім пристосувальні реакції.

Виходячи з вищесказаного, ми розглядаємо музикотерапію щодо фахової освіти як синтез кількох областей наукового знання (мистецтва, медицини та психології), а в лікувальній і психокорекційній практиці як сукупність методик, побудованих на застосуванні різних видів мистецтва у своєрідній символічній формі, що дозволяє за допомогою стимулювання художньо-творчих (креативних) проявів дитини з проблемами здійснити корекцію порушень психосоматичних, психоемоційних процесів і відхилень в особистісному розвитку.

ЗМІСТ

Аурелія Сімон

ПРОЦЕС ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ

МІЖ КОМПОЗИТОРОМ ТА ВИКОНАВЦЯМИ.....3

В.В. Алтухов

АКТУАЛЬНІСТЬ ТИПОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ
«ЦИФРОВІ КЛАВІШНІ ІНСТРУМЕНТИ (СИНТЕЗАТОР)»
СЕРЕДНЬОГО (БАЗОВОГО) ПІДРІВНЯ
ПОЧАТКОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ.....9

Н.М. Бабіна

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ МУЗИЧНОЇ
ІМПРОВІЗАЦІЇ В МИСТЕЦЬКІЙ ШКОЛІ.....13

К.Г. Баранюк

НЕФОРМАЛЬНА МИСТЕЦЬКА ОСВІТА:
ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ
ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ТА КУЛЬТУРНОГО
РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА.....17

Н.В. Бацанюк

ДО ПРОБЛЕМИ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ КЛАВІРНИХ ТВОРІВ
І.С. БАХА: «КЛАВІКОРД – КЛАВЕСИН – РОЯЛЬ»20

І.В. Бідняк

ІНКЛЮЗІЯ В ХОРОВОМУ КОЛЕКТИВІ:
АДАПТАЦІЯ, ПРИЙОМИ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ31